

NGUYỄN VĂN ĐỒNG

TÂM LÝ HỌC PHÁT TRIỂN

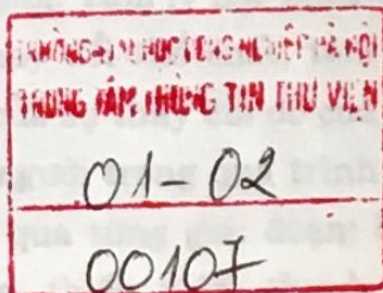
NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

NGUYỄN VĂN ĐỒNG

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

TÂM LÝ HỌC

PHÁT TRIỂN²

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
HÀ NỘI - 2004

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Tâm lý học là một môn khoa học xã hội được nhiều người quan tâm. Tâm lý học có nhiệm vụ nghiên cứu đời sống tâm lý của con người và được chia ra nhiều chuyên ngành khác nhau. Mỗi một ngành nghề trong xã hội đều có tâm lý học riêng của nó. Trong xã hội có bao nhiêu ngành nghề thì có bấy nhiêu tâm lý học ứng dụng.

Tâm lý học phát triển là một trong những chuyên ngành của tâm lý học ứng dụng. Tâm lý học phát triển là một khoa học nghiên cứu những thay đổi thể chất, tâm lý, nhận thức và cả những nguyên nhân của sự thay đổi đó của con người trong suốt quá trình sống. Con người trong quá trình phát triển cá thể và trong phát triển loài qua từng giai đoạn: bào thai, trẻ sơ sinh, các độ tuổi nhi đồng, thiếu niên, thanh niên... là đối tượng nghiên cứu cơ bản của tâm lý học phát triển. Những nội dung chính của sự phát triển tâm lý con người luôn tuân thủ và được tạo điều kiện bởi môi trường văn hóa xã hội mà cá nhân đang sinh sống và luôn gắn liền với quá trình hình thành nhân cách.

Ngay từ khi xuất hiện, con người đã có nhu cầu tìm hiểu, nhận thức thế giới, trong đó có cả sự nhận thức chính bản thân mình, phục vụ lợi ích của con người. Sự tự nhận thức lại chính mình là một trình độ cao của lịch sử nhân loại. Từ chỗ con người là chủ thể nhận thức thế giới phát triển lên thành khách thể nhận thức là sự tiến bộ của bản thân khoa học. Tâm lý học phát triển là một trong nhiều khoa học nghiên cứu về con người, có

thể giúp chúng ta nắm bắt được những quy luật tiến hóa và sự hình thành, phát triển cả về thể chất và tâm lý của con người và đời người; nhận thức đầy đủ những cơ chế tác động tạo ra sự biến đổi tích cực của quá trình sống của con người. Trên cơ sở đó vận dụng một cách sáng tạo vào đời sống xã hội, xây dựng những định hướng tâm lý cá nhân và xã hội lành mạnh, có văn hóa, khoa học cho thế hệ trẻ - các chủ nhân tương lai đất nước, có ý nghĩa lý luận và thực tiễn cấp thiết.

Xuất phát từ ý nghĩa trên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản cuốn sách: ***Tâm lý học phát triển***, do tác giả Nguyễn Văn Đồng sưu tầm và biên soạn. Cuốn sách đã giới thiệu một cách tương đối có hệ thống những thay đổi thể chất, tâm lý và nhận thức cơ bản của con người từ khi còn trong bào thai cho đến tuổi thanh niên, trong đó luôn tuân thủ hai tư tưởng chủ đạo: 1) Sự phát triển tâm lý người là tiến trình xã hội hóa cá nhân, trong đó con người học hỏi, thích nghi và biến đổi bản thân để hòa nhập với xã hội. 2) Sự hình thành và phát triển tâm lý người diễn ra trong hoàn cảnh văn hóa xã hội lịch sử cụ thể.

Cuốn sách có thể sử dụng làm tài liệu tham khảo không chỉ cho chương trình đào tạo cao học và cử nhân chuyên ngành tâm lý học, giáo dục học, tâm lý giáo dục mà còn cho các nghiên cứu sinh chuyên ngành tâm lý học cũng như cử nhân các ngành khoa học xã hội và nhân văn như báo chí, xã hội học, quản lý xã hội, ngữ văn... Trong quá trình sưu tầm biên soạn, biên tập khó tránh khỏi thiếu sót, rất mong bạn đọc đóng góp ý kiến để lần xuất bản sau được tốt hơn.

Xin giới thiệu cuốn sách với bạn đọc.

Tháng 11 năm 2004

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

LỜI NÓI ĐẦU

Cuốn sách này là kết quả của quá trình bảy năm sưu tầm và biên soạn tài liệu giảng dạy bộ môn *Tâm lý học phát triển* của tác giả ở khoa Tâm lý học Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội.

Trong khi sưu tầm và biên soạn cuốn sách này, tác giả luôn luôn tuân thủ hai tư tưởng chủ đạo. Tư tưởng đầu tiên là sự phát triển tâm lý người là tiến trình xã hội hóa cá nhân. Trong tiến trình này, con người học hỏi, thích nghi và biến đổi bản thân để hòa nhập với xã hội. Tư tưởng thứ hai là của nhà tâm lý học nổi tiếng Xôviết L.X. Vugôtski: sự hình thành và phát triển tâm lý người diễn ra trong hoàn cảnh văn hóa xã hội lịch sử cụ thể. Những nội dung chính của sự phát triển tâm lý phải tuân thủ và được tạo điều kiện bởi môi trường văn hóa xã hội mà cá nhân đang sinh sống, mặc dù mỗi cá nhân có thể chọn lựa khoảng môi trường phù hợp nhất với bản thân. Sự phát triển của nhân cách luôn là một quá trình biện chứng có tính kế thừa.

Dựa trên luận điểm của V. I. Lênin: "Thực tiễn là tiêu chuẩn, là thước đo của chân lý", tác giả đã chọn lựa và trình bày một số thiết kế thực nghiệm tâm lý học phát

MỤC LỤC

	Trang
Lời Nhà xuất bản	5
Lời nói đầu	7
Chương I	
PHÂN MỞ ĐẦU	9
I- Đối tượng và nhiệm vụ của tâm lý học phát triển	9
II- Những phương pháp nghiên cứu tâm lý học phát triển	15
Chương II	
SỰ PHÁT TRIỂN TRONG BÀO THAI	62
I- Nhiễm sắc thể và gien	62
II- Sự sản sinh các tế bào sinh sản	63
III- Thụ tinh	64
IV- Sự phát triển trong tử cung	67
V- Quá trình sinh nở	80
VI- Các bất thường về gien và nhiễm sắc thể làm tổn hại đến sự phát triển	80
Chương III	
SỰ PHÁT TRIỂN TRONG ĐỘ TUỔI SƠ SINH	85
I- Sự phát triển thể chất ở độ tuổi sơ sinh	85
II- Sự phát triển vận động và phản xạ	90

III - Cảm giác ở trẻ sơ sinh	97
IV- Phát triển tri giác ở trẻ sơ sinh	98
V- Cảm xúc ở trẻ sơ sinh	102
VI- Phát triển nhận thức ở độ tuổi sơ sinh	105
VII- Sự phát triển ngôn ngữ của trẻ từ lúc mới sinh đến 2 tuổi.	110
VIII- Tiến trình xã hội hóa cá nhân ở trẻ sơ sinh	117

Chương IV

CÁC HỌC THUYẾT

VỀ SỰ PHÁT TRIỂN NHẬN THỨC 175

I- Học thuyết của Jean Piaget về các giai đoạn phát triển nhận thức	175
II- Quan điểm văn hóa xã hội của Vưốtxki	208
III- Sự kết hợp giữa học thuyết của Piaget và quan điểm của Vưốtxki trong lý luận phát triển nhận thức	225
IV- Quan điểm xử lý tin	232

Chương V

SỰ PHÁT TRIỂN NGÔN NGỮ VÀ KỸ NĂNG

GIAO TIẾP TỪ TUỔI NHÀ TRẺ

ĐẾN TUỔI THANH NIÊN 310

I- Bốn lĩnh vực của ngôn ngữ	311
II- Các học thuyết về phát triển ngôn ngữ	314
III- Các giai đoạn phát triển ngôn ngữ ban đầu	331
IV- Giai đoạn điện tín: từ câu một từ đến câu đơn giản	335
V- Phát triển ngôn ngữ giai đoạn tiền tiểu học	342

VI- Phát triển ngôn ngữ giai đoạn thiếu niên và thanh niên	350
VII- Song ngữ: thách thức và hiệu quả của việc học hai ngôn ngữ	357

Chương VI

SỰ PHÁT TRIỂN TỪ 2 TUỔI

ĐẾN TUỔI DẬY THÌ

I- Sự phát triển của cơ thể	361
II- Trình diễn trí tuệ	373
III- Khả năng sáng tạo và tài năng	397
IV- Sự phát triển cảm xúc	406
V- Sự phát triển của nhân cách từ 2 tuổi đến tuổi dậy thì	411
VI- Môi trường phát triển	556
VII- Di truyền và môi trường là hai yếu tố đồng tác động	611

Chương VI

TUỔI THANH NIÊN

I- Dậy thì - bước chuyển từ tuổi thiếu niên sang tuổi thanh niên	625
II- Sự khác biệt giới tính và sự nhập vai giới	644
III- Tình yêu lứa đôi, tình dục và định hướng tình dục	667
IV- Sự phát triển nhân cách ở tuổi thanh niên	728
<i>Tài liệu tham khảo</i>	749

Chịu trách nhiệm xuất bản:

TRỊNH THỨC HUỲNH

Chịu trách nhiệm nội dung:

TS. LÊ MINH NGHĨA

Biên tập nội dung:

TS. TRỊNH ĐÌNH BẢY

VIỆT THANH - DIỆU THÚY

Biên tập kỹ, mỹ thuật:

PHAN THÚY LIỄU

Vẽ bìa, trình bày:

PHAN THÚY LIỄU

Chế bản vi tính:

BÙI THỊ TÁM

Sửa bản in:

TẠ LINH PHI

Đọc sách mẫu:

VIỆT THANH - DIỆU THÚY